

På nattbussar, på golvet hemma hos kompisar, på gator och torg eller på vandrarhem. Det är några av de platser där Stockholms unga hemlösa tillbringar sina nätter.

Inget hem, svårt att nå

Hemlöshet bland barn och unga är ofta ett dolt problem. Ungdomarna syns inte på gatorna som vuxna hemlösa. Många sover hos kompisar eller tillfälliga bekanta, eller söker sig till gäng som driver runt på stan. Så länge man är under 18 år och har minst en vårdnadshavare i livet syns man inte heller i kommunernas hemlöshetsstatistik.

–Det handlar om ungdomar som har tappat förtroendet för vuxenvärlden och

Storstädernas härbärgen rapporterar om allt fler sökare under 25 år. Problemen börjar ofta i tidig ålder och socialtjänsten är dålig på att fånga upp de utsatta ungdomarna. Många ger upp försöken att söka hjälp.

Texter: Karin Tideström Foto: Maria Steén KOMENT

därför håller sig undan och försöker klara sig själva, säger Kristina Persson, socionom och en av de ansvariga för Stadsmissionens nyligen avslutade projekt "Hemlöshet bland barn och unga".

Under projektet har de samlat in fakta och arbetat fram en modell för att hjälpa

och stötta ungdomarna. I dag är projektet integrerat i den ordinarie verksamheten på mottagningen Enter Mötesplats på Södermalm i Stockholm.

Verksamheten riktar sig till barn och unga mellan 12 och 20 år som inte har något stadigt hem. På grund av ohållbara

hemförhållanden har de antingen rymt hemifrån eller kastats ut av sina föräldrar. Det handlar ofta om tungt belastade familjer. Det kan vara allt från social utsatthet till missbruk, psykiska problem, miss-handel eller övergrepp, ibland i kombination med egen problematik hos den unge.

–Som situationen ser ut ut ser den unge till slut ingen annan utväg än att lämna hemmet, säger Kristina Persson.

Hur många ungdomar det totalt rör sig om är svårt att säga. Det ligger i sakens natur att mörkertalet är mycket stort. Skälen är inte söka hjälp är många.

–En del har dåliga erfarenheter av

myndigheter. Många vill skydda sin familj eller är rädda för att sära dem, säger hon.

Men ungdomar som inte har fyllt 18 år vare sig kan eller får klara sig själva, poängterar Kristina Persson. När föräldrarna faller är det samhällets ansvar att gripa in. Konsekvenserna om den unge inte får hjälp kan bli ödesdigra.

–Det är en oerhörd utsatt situation! Först och främst, hur ska man klara sig ekonomiskt? Tejer pressas lätt in i dåliga relationer. Många pratar om att det finns män som gärna plockar upp dem. Killar väljer kanske oftare en kriminell livsstil. Men för många kan de innebära en ännu större risk att bo kvar hemma, säger hon.

Har man inget fungerande boende är det förstas också svårt att klara av skolan. Det kan leda till att man slås ut tidigt.

–Det blir svårt att få ett jobb. Man kan ha kommit så långt efter att man inte orkar ta tag i sitt liv som vuxen, säger Kristina Persson.

Samhället misslyckas i dag med att nå de utsatta ungdomarna och vinna deras förtroende, menar hon. Vuxna måste bli bättre både på att söka upp de unga där de befinner sig och på att finnas till hands när de själva försöker söka hjälp.

–Det fungerar inte att sitta på ett kontor och vänta på att ett barn ska komma ▶▶

» eller ringa på telefoniden, säger hon.

En viktig del i Stadsmissionens arbete har varit mottagningen Enter Mötesplats, där de förutom arbetet med hemlösa också driver en öppen verksamhet för unga tjejer. Dit kan tjejer som har det svårt på olika sätt komma för att äta middag, spela spel, prata med någon vuxen eller bara umgås.

Det var på Enter Mötesplats som Stadsmissionen första gången kom i kontakt med unga hemlösa och det var också där idén till projektet föddes. Totalt har de i dag jobbat med ett 50-tal ungdomar. De flesta har varit tjejer.

För att hjälpa ungdomarna har Stadsmissionen arbetat fram en modell där de agerar ombud åt dem och stöttar dem i kontakten med olika myndigheter. Det kan handla om allt från att ringa samtal till att förbereda och följa med på olika möten.

–Många av de här ungdomarna saknar pengar. De har inte råd att ringa från sina mobiltelefoner och sitta i telefonköer för att sedan bli hänvisade vidare. Även jag som vet var man ska vända sig kan få sitt väldigt mycket i telefon. Om det tar så mycket tid och kraft av mig, hur ska det då inte vara för någon som är så utsatt? säger Kristina Persson.

De hjälper också de unga att få en realistisk bild av hur processen kommer att se ut, vad de kan förvänta sig för slags hjälp och vad som kommer att krävas av dem för att de ska få den. När socialtjänsten säger att de måste göra en utredning känner sig många av ungdomarna ifrågasatta, menar Kristina Persson.

–Ofta är ord mot ord och föräldrarna ger en annan bild. Det är orimligt att som ung stå ensam i den processen, säger hon.

» **Det handlar om ungdomar som har tappat förtroendet för vuxenvärlden och därför håller sig undan.** »

Unga hemlösa är ofta svåra att nå. Vissa har dåliga erfarenheter av myndigheter, eller är rädda för att sära sin familj, säger Kristina Persson på Enter Mötesplats.

Isabella Hermelin arbetar på Enter Mötesplats. Där kan utsatta ungdomar äta middag, spela spel, umgås eller träffa någon vuxen att prata med.

Det gäller också att kunna förmedla sin historia på ett sätt som gör att man blir tagen på allvar. Många av ungdomarna har blivit svikna och har ganska höga försvarsmurar. De är vana att klara sig själva och släpper inte in nya människor så lätt.

–De kanske inte är redo att berätta allt på en gång. Känner man sig det minsta ifrågasatt slänger man på luren eller kommer inte på nästa möte, säger Kristina Persson

Det kan också finnas språksvårigheter och andra kommunikationsproblem.

–En ung människas sätt att uttrycka sig kan vara "Jag behöver en bostad". Men när man pratar vidare finns ofta behov av mer stöd. Man är ganska ensam om man inte har någon familj. Det blir jättestor skillnad när vi har pratat igens om historien och hitat ord för att beskriva den, säger hon.

I dag är det bara de som passar in i systemet som får hjälp, menar Kristina Persson. De som har en tydlig problematik, kanske har anorexi eller skär sig, är oftast motiverade och klarar att be om hjälp och lägga alla fakta på bordet vid första mötet.

–Det är orimligt att begära detta av ett barn. Många har försökt få hjälp flera gånger innan de kommer till oss, säger hon.

Ett annat problem är att ungdomarna efter den inledande kontakten ofta måste träffa en lång rad myndighetspersoner. Ibland har Stadsmissionen följt med till så många som 20 olika personer. Det kan vara allt från handläggare hos socialtjänsten som byts ut till familjehemsrekrutera, skola, landsting, polis, försäkringskassa och migrationsverk.

–Om man ensam måste navigera genom

den processen är det stor risk att man ger upp, säger Kristina Persson.

Ombudsmannskapet är en modell som Kristina Persson tror att man skulle kunna utveckla även inom kommunerna. Det är dock viktigt att ombudsmannen inte är den som fattar besluten, betonas hon.

–Vi har ofta lärtare att få kontakt med ungdomarna eftersom vi inte har någon mat. Men det borde ju gå att ordna även kommunalt. Som det gäller menar hon att unga vuxen med sig. Ung behöver inte bara hemlösa utan även andra barn som är under de svåra utredningarna.

Ytterligare en svårighet Kristina Persson har märkt av är socialtjänstens begränsade resurser. Om en ung människa inte har någonstans att bo vet man ofta inte vad man ska göra av personen. Det finns för få bostäder och de som finns tar tid att få fram.

–Det skulle behövas ett tryggt boende med mycket personal där man jobbar intensivt medan utredningen pågår eller när man letar efter en mer långsiktig lösning, säger hon.

Skolan har varit en viktig kontaktyta för Stadsmissionen och är en nyckelpåsar för att nå barn och unga, enligt Kristina Persson. Där borde det finnas fältassistenter

och personal som rör sig bland ungdomarna och har tid att lära känna dem och vinna deras förtroende.

Många gånger vet lärarna redan vilka elever det är som har problem, vad de däremot inte vet är hur de ska hantera dem.

–En del är nog rädda för att ställa frågor eftersom de vet att de varken har tid eller resurser att hantera svaren. Jag tror inte att det känns bekvämt för en lärare att göra en anmälan till socialtjänsten. Flera har sagt att de tycker att det är skönt att i stället kunna vända sig till oss. Men det här är egentligen samhälllets ansvar och inte frivilligorganisationernas.

I grunden handlar det om förebyggande socialt arbete, menar hon.

–Man måste tänka om och försöka nå de unga tidigare, helst innan de tar steget och rymer hemifrån. Vi har kunskaper om riskfaktorerna, nu handlar det om hur vi ska bli bättre på att nå ungdomarna och prata med dem på ett sätt som passar dem. Vi behöver fundera över hur vi kan bygga upp system utifrån barn och ungas villkor. ◀

▶ **Läs vidare:** Stadsmissionens tips till dig som möter unga hemlösa – se nästa sida.

"Socialtjänsten trodde bara på min pappa"

I dag är Mariana 20 år. Hon bor inneboende i ett hyresrum i en Stockholmsförort tillsammans med sin pojkvän och går sista året i gymnasiet. Tiden som hemlös har gjort att hon missat mycket i skolan.

Första gången Mariana rymde hemifrån var hon 15 år. Relationen till föräldrarna fungerade inte. De hade en mängd problem och allt Mariana gjorde var fel, berättar hon.

Eftersom familjen flyttat till en ny ort hade Mariana varken släkt eller vuxna vänner att prata med. I högstadiet vände hon sig därför till skolkuratorn med sina bekymmer. Men kuratorn tog då kontakt med Marianas föräldrar och situationen blev ännu värre.

–Jag har förträngt vad hon hette. Vissa människor vill man inte komma ihåg. Hon verkade så snäll, säger Mariana.

Familjen flyttade igen och i den nya skolan upprepade sig samma sak. Det var nu Mariana för första gången rymde hemifrån. Till och från bodde hon hos olika kompisar eller hos sin pojkvän, och så fort hon flytt 18 år bröt hon helt med sina föräldrar. Då vände hon sig också för första gången till socialtjänsten.

–Jag hade hört att de hjälpte dem som inte hade någonstans att bo, säger hon.

Men återigen kopplades Marianas familj in och socialtjänsten ville att hon skulle flytta hem igen. Mariana upplevde att de inte lyssnade på henne utan i stället trodde på hennes pappa.

–Han sa att jag inte följde reglerna hemma. Men reglerna ändrade sig hela tiden. Det som var rätt en dag kunde vara fel nästa. Min pappa är advokat, kanske var det därför de trodde på honom. Och så tror jag att socialsekreteraren hade ena tonårsdöttrarna som hon tyckte var jobbiga, säger hon.

Mariana vägrade att flytta tillbaka hem. Ibland bodde hon hos sin pojkvän, men inte heller han hade något fungerande boende. Ofta hade hon varken pengar till mat eller kläder.

–Jag mådde så dåligt. Jag var så smal. I skolan ramlade jag hela tiden. Och jag sov hela dagarna, jag orkade inte gå upp. En gång sov jag hela dagen utan att äta någonting. Jag kunde inte vakna, säger hon.

Vissa nättar äkte hon runt på nattbuskar eller i tunnelbanan. Om hon hade pengar »